

Győzhetetlen én köszálom

„*Ítélj meg, Istenem!*” Böjt 5. vasárnapját a bevezető zsoltár keretverse alapján az ítélet vasárnapjának nevezzük. Ezen az ünnepen bizonyosságot teszünk arról, hogy Isten ítélete nemcsak egy jövőbeli eseményt jelez, hanem törvénye által állandóan jelen van a világban, és hatása a saját népét sem kerüli el.

Jól mutatja ezt vasárnapunk evangéliumi igéje, a templomtisztítás története (Jn 2, 13–22), amely Isten saját népének szokásait, kultuszi életét érinti. A külső tapasztalatok feletti belső megszorodás, az ember elveszettsége és kegyelemre szorultsága szólal meg heti énekünkben is (EÉ 379), amelynek „Győzhetetlen én köszálom” kezdetű szövege *Rákóczi Ferenc bús éneke* címmel maradt ránk. (A teljes szöveg megtalálható: *Magyar költők 17. század.* [Magyar Remekírók] Kiad. Komlós Tibor. Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1990. II. köt., 406. oldal.)

Az ének alapjául szolgáló vers eredetileg nyolc versszakos, és tartalma nem kizárólag böjti és nagypénteki utalásokat tartalmaz, hanem a kor siraloménekeihez és bujdosóverseihez hasonlóan megjeleníti a Rákóczi-szabadságharc utáni Habsburg-elyomás okozta szenvedés, elesettség személyes érzését. A szöveg eredeti negyedik versszaka ezt az állapotot Krisztus szenvedéséhez hasonlítja: „Életemet ostromolják: / Feszítsd, feszítsd! – azt kiáltják, / Mint gyilkosom, azt kívánják, / És véretem szomjúhozzák.” Ugyancsak a kor elnyomott népének hontalanságára és bizonytalan jövőképre utal a haza kényszerű elhagyásának víziója az eredeti utolsó versszakban: „Ím, elmégyek országomból, / Drága, kedves, jó hazámból, / Eddigvaló hajlékomból, / Költözöm kell jószágomból.”

Énekeskönyvünkben a vallásos-hazafias fohász a három versszak kihagyása által egyrészt a Jézusban való töretlen bizalomról szóló bizonyágtétellé lesz, másrészt utal Krisztus szenvedésére és – heti levélbeli igénkhez (Zsid 9, 11–15) hasonlóan – tökéletes váltságáldozatára és ennek hatására az emberi életre: „Sebeidnek nagy voltáért, / Engedj kedves áldozatért...”. Krisztus áldozata árán lehetővé válik az élet teljességének megélése, amely egyrészt a biztonságos, csendes földi életben valósul meg, másrészt az üdvösség reménységében teljesedik ki (5. vsz.).

Az éneket egy ugyancsak a 18. századból való magyar dallammal énekeljük, amely a szöveggel együtt először a *Gyallay-Pap-féle énekeskönyvben*, 1808-ban Kolozsváron jelent meg, de a 19. század első felének több gyűjteménye is őrzi.

WAGNER SZILÁRD